

Bili so malo manj kot štiri leta v Zaplani fajmošter, kjer zdaj tudi počivajo. V vednem spominu ostane Zaplanincom dan njih pokopa, 20. sept. t. l., kjer se je rajnemu zadnja čast skazala. Čeravno samotna podfara, se je snidilo vendar 12 duhovnov, česar le posebno zato omenim, ker Zaplaninska soseska morebiti še clo nikoli tacega pogreba ni imela. Tudi farmani ne morejo prehvaliti lepega soglasnega petja bilj in slovenskih pesem pri črni maši ob sedmici, h kateri se je spet 8 duhovnov zbralo. Vsi ginjeni pravijo, da so mogli žalosti solze točiti. V resnici občutljivo je národsko slovensko serce, posebno kader ga véra budi! Sosebno hvalo v petji gré čast. gosp. Janezu Volčič-u, kaplanu v Horjulu, ki zasluži za res o tem počasteniti biti. Tudi Verhniški učitelj, gosp. Halek, se je dobro obnašal. Slava gospodom! Večin mir pa rajnemu fajmoštru!

Iz Zaplane.

M. K.

Jezikoslovni pomenki.

Konec skutniko-skupniške vojske.

Ker je g. Kobe po odgovoru v 76. listu zdaj tudi moje misli, da ni treba gosp. Kapelletu „skupnika“ prekljavati, je skutniko-skupniške vojske v poglavitni reči konec. Zdaj bi g. Kobe le še rad prepravdal, da gré skutniku prednost, oslanja se posebno na to, da ima skupnik več pomenov, skutnik pa le enega.

Zastran tega ne bi bil jaz več ne bele ne černe rekel, zato ker je g. Terstenjak, razglasivši v 74. listu v dopisu od Kerke tudi še poseben pomen skutnika, s tem skutnikovo prednost poderl *); ali g. Kobe mi očita in v smeh obrača več pomot, katerih v mojem spisu (v 72. listu) ni. Zato se mi je potrebno zdelo, da se še enkrat oglasim in pri tej priliki še kaj novega priveržem.

Poštovani gospod! Vaša zahvala in Vaše očitaje — oboje svedoči, da se niste potrudili, mojega spisa pazljivo prebrati. Kje sim izpeljeval — Vas vljudno vprašam — skutnika iz „skup“? Le dobro še enkrat preberite tiste besede; vidili bode, kako ste se spregledali. Kdo bo izpeljeval skutnika iz „skup“!

Da besedo skutnik le višebrojno rabijo, nisim tudi nikjer rekel. Opomniti sim le hotel, da jo menda večidel višebrojno rabijo, rekoč: „zato ker si mislijo skutnika in ženo njegovo (skutnico), ktera je proti takim starišem ž njim (skutnikom) v enaki razmeri“. Poglaviten namen pri tej reči je namreč, da se skupnik ali skutnik pred smertjo novih starišev oženi. — Vi pa, gospod! pritikujete samovoljno tudi otroke, pisaje: „kajti so že otroci (!) zapopadeni in žena“. — Beseda „otroci“ je Vaša izduha, ali ste se pa spet spregledali. Čemu sim govoril od dvobroja? — Nečem si drugega misliti, kot da ste moj spis prenašlo brali in se spregledali.

Tudi je treba v tej priliki povedati, da se nesmejo ne skupniki, ne skutniki v pomenu pravdoznanskem po nemški „Adoptivkinder“ imenovati, kakor jih g. Kobe imenuje. Taki morajo po postavi (§. 182 derž. zak.) tudi ime novih starišev na-se vzeti, drugači niso „Adoptiv- ali Wahlkinder“; skupniki ali skutniki pa ne dobivajo imena novih starišev, tedaj se jim ne sme tudi tako reči. Gospod Mihelić, c. k. urednik ministerstva znotranjih opravil, mi je pravil, da so imenovali poprej na Horvaškem skupnika po latinski aggregatus, njegovega novega očeta pa aggregarius, s katerim je

bil aggregatus composessor (soposestnik). Taka je tudi pri nas. Nemških imen za aggregariususa in aggregatusa v avstrijskem zakoniku ni. Naj imajo tudi pravdoznanci nekaj od našega prepira!

Da se pa ne bodete, gospod! tudi na besede zadnjega stavka v svojem odgovoru preveč oslanjali, velim: Najdite pa Vi meni le en izgled, da se je „t“ pred soglasnico „n“ v „p“ spremenil; „Vaš bo mejdan“, — se vé, le gledé prednosti po jezikoznanskih postavah; zakaj ta prednost bi skupniku tudi potlej ostala, da je znan večini Slovincov in tudi Horvatom, skutnik pa po Vaših lastnih besedah le „pod Semičem in v severnih krajih Černomaljske fare“. Pupaševal sim po skutniku tudi na Dunaju druge Slovane, iskal ga po staroslovenskih, ilirskih, českih, poljskih in ruskih slovnikih, — ne duha ne sluha, tako da začenjam že nehotoma meniti, da je prvi Semičar, slišavši od soseda besedo skupnik napak razumel: skutnik. V vseh prvih treh pomenkih skupnikovih, ki ste jih razodeli, je poglaviten zaznamek skupščina (skup biti, skup imeti, skup živeti), tako brez dvombe tudi v pomenu, zavoljo kterega se pričamo. — Pa brez zamere! Inimicus causae, amicus personae. J. Navratil.

Drugi pomenek zastran „Kolpe“ in „Kupe“.

V dopisu od Kerke v 74. listu „Novic“ izpodbija g. Terstenjak mojo misel (pogl. 73. list) gledé pisave „Kolpa“, in poterjuje pisavo „Kupa“, pozivaje se na izpeljavo svojo tega imena v „Novicah“ (v 38. listu).

Ondi sklepa gosp. Terstenjak takole: Ker so dobivali stari narodi imena po trgovini, in zato, ker so primorje od male Azie do Egipta Kanaan, to je, deželo kupcov zvali; — zato so posebno stari Panonci to vodo „Kupo“, to je, kupčijsko imenovali. — Tedaj „Kupa“ iz „Kúp“?

Vprašam: Bi li bilo tako sklepanje logično, ako bi bilo tudi že dognano, da pomeni Kanaan deželo kupcov? Bi li bilo to verjetno? Menim, da ne.

V 74. listu pa obrača gosp. Terstenjak (zametaje analogijo: solnce = sunce, volk = vuk, polž = puž, ... Kolpa = Kupa) „pozornost čitatelja“ na drugo po njegovem bolj analogijo, namreč: dob = dub, mož = muž, roka = ruka, loka = luka, kopati (se) = kupati (se), „in po tej analogiji“ — veli gosp. Terstenjak, se ima presojevati izgovor Kupa in Kopa.

Ali ta misel si je s pervo (Kupa iz „Kúp“) povse navskriž, zato ker „kúp“ (Kauf) ne spada k tisti analogiji, kakor „kupati (se)“ in „kopati (se)“. — Vsi Slovenci in vsi drugi Jugoslovani govorimo različno kúp, kúpiti, nikjer se ne sliši po hvaljeni analogiji govoriti: kop, kopiti (namesto: kúp, kúpiti — Kauf, kaufen).

Ker je tedaj Vaša misel, poštovani gospod! dvoja, in ker se ne da druga nikakor združiti s pervo; Vas moram vljudno prositi, da bi Vas bila draga in dobra volja *), mi skoro oznaniti, ktere misli ste zdaj, ako se kanite še dalje z menoj pomenati, da se resnica zvé. Za Vašim odpisom priderdra kmalo moj *).

J. Navratil.

Novičar iz slavenskih krajev.

Iz Celovca. 28. p. m. se je začela vožnja s parabrodom po Celovškem jezeru; v parobrodu in pritaknjenem čolnu se bo na enkrat čez 100 oseb peljati zamoglo.

Iz Kopra u Istrii. Prav draga in prijetna novica je bila tukajšnjim Slovincem — prijatlom napredka slovenščine, ko so po 78. listu „Novic“ zvedili, da se

*) Morebiti pravijo kje še komu ali čemu skutnik od „skute“? — Gosp. Terstenjak piše ondi: pod skutjo. Jeli skut kje tudi ženskega spola? V staroslovenskem, serbskem in ruskem je samo možkega. Pis.

*) Navaden „vljudni izrek“ belih Krajcev s 4. sklonom. Pis.

„Koledarček slovenski“ za leto 1854 u Ljubljani že nastiskuje, zlasti ker po njih oznanilo bo prinesel obraza dvéh slavnih Slovincov: gosp. Miklošiča in Vodnika. Nadjamo se, da bomo „Koledarček-a“ tudi tukaj sém dobili — na sirotni zapuščeni kraj — nedosegljivi lepim in koristnim bukvam ali sploh spisom, ki u družih srenejših slavjanskih deželah na svet pridejo.

Kar u obče razširjevanje bukev med ljudstvo tiče, bilo bi dobro, da bi več taci prizadetljivih mož bilo, kakor je gosp. Skok, učenik u Barkoli (u Bovedi ali pri sv. Jerneji) blizu Tersta. Dobivši lani več bukev primernih za ljudstvo iz Ljubljane, jih je vsak praznik in vsako nedeljo pred ondašnja cerkvijsko na neki mizi imel in brez vsega dobička prodajal. Na to vižo mu je za roko šlo prodati jih toliko, da je u kratkem času potegnil več ko 150 goldinarjev za-nje, — kar je zares veliko za majhino sosesko kakor je Barkola. Njeni korenjaški, pošteni in pridni kmetje so edini u teržaški okolici, katerim je kaj mar za podučenje svojih otrok tudi s pomočkom dobrih bukev, čeravno so k temu narveč dosadašnji njih skerbljivi učitelji in duhovniki pripomogli, ravno kakor pomagata tudi dandanašnji gor omenjeni gosp. Skok in kaplan gosp. Breclnik.

Gotovo je, da zraven marljivega učenja u šolah, zraven primernosti in niske cene bukev in časnikov, in zraven lepe, prikladne naprave, kakor je ravno društvo sv. Mohora (Bog daj! da bi se še za naprej dobro obdržalo, zlasti če se bo nekoliko popravilo, kakor se pričakuje) — ni na kmetih boljšega sredstva za razširjevanje bukev ali družih spisov, kakor je ravnanje gosp. Skok-a. Naj le srečno tako napreduje, in naj ga pa tudi drugi o tem lepo posnemajo, da seljudstvu pomaga, ktero ni vajeno iskati bukev po bukvarnicah! *)

Vérdelski.

Iz Soderšice. Od mnogih krajev beremo v „Novicah“; naj povedó tudi kaj od Soderške fare. — Soderšica je dobro veliko selo poldrugo uro od Ribnice proti sončnem zahodu ležeče; obdano je na treh straneh od hribov ali prav za prav od gričev. Na desni strani potoka, ki se Bistrica imenuje, proti jugu je velika gora, ki se vije ko kamba v jarmu in mejí Loškopotoško, Bloško in Laško faro od Soderške. Ti hribje so vzrok nerodovitnosti tega kraja. Proti izhodu se odpre dobro velika planjava, na kateri čislani Ribniški terg leží. Ali da se v popisovanji tega že precej znanega kraja od svojega namena preveč ne zaidem, jenjam o tem, in povém od nekterih naprav, s kterimi so si naš prečastiti gosp. fajmošter, čeravno so komaj dvé leti tukaj, veliko zaslug pridobili. Napravili so neobhodno potrebno pokopališče na prav primernem in prijetnem kraju, kateri pa bo še prijetniši, ako se bo še marsikaka reč osnažila in v red djala. — Na hribu pri Soderšci stoji kapelica, v kateri ljubo pojó glasovi majhnih orglic s petérimi registri, s kterimi se vjema prijetno petje dobro izurjenih pevk, ktere spričujejo pridnost gosp. učitelja. Pripravili so gosp. fajmošter dalje v farno cerkev krasno svetilnico, in še mnogo drugih reči so velike časti vredni gospod v svoji nevtrudljivosti osnovali. Naj bi nam jih mili Bog še dolgo dolgo pri nas ohranil!

Ob potovanju o šolskih praznikih sim si nekoliko ljudskih pravlic nabral; ako Vam, drage „Novice“, ž njimi kaj vstreči zamorem, rad Vam jih ponudim **).

L. H. Zamosčan.

*) Zares hvaležin posneme vredna naprava je ta! Marsikdo bi si rad večkrat kakošne bukve kupil, pa kaj, ko ne more do njih!

Vred.

**) Prosimo.

Vred.

Iz Zaplane 4. oktobra. Včeraj dopoldan je bilo v naših hribih silo merzlo; po tem je mraz odjenjal, in sneg se prikazal. Snežilo je celi popoldan, na vso moč, kakor o hudi zimi. Do šestih zvečer ga je padlo pol velike pedi dobre mere. Drevje, posebno čespljevo, je bilo v veliki nevarnosti se polomiti, in mogli smo sadje s snegom vred tresti. Če kdo pomisli, da Zaplana le debelo uro nad Verhinko po bližnjici rajtati leží, lahko spozná, da smo letos zgodaj v snegu. Nadjamo se vendar še lepega jesenskega vremena, ktereга ljudje in živina silo potrebuje. Bog ga daj!

M. K.

Iz Ljubljane. V sredo popoldne je bil iz Dunaja gosp. dr. Güntner, c. k. ministerski svetovavec v zdravniških zadevah, v tukajšnji podkovijski in živinozdravniški šoli in je natanjko od konca do kraja vso ogledal zato, ker iz več dežel se sl. ministerstvu razodevajo želje, da bi se tudi pri njih ravno taka učilnica napravila, kakor je v Ljubljani. Vsa naprava je slavnemu gospodu močno dopadla. — 2. in 3. zvezek „arhiva za zgodovino krajske vojvodine“ drja. Kluna se ravno natiskuje; obsegel bo po danem naznanilu več zanimivih spisov.

Novičar iz mnogih krajev.

V nedeljo zvečer se je presvitli cesar podal po železnici v Varšavo; v Koslu se je Njih veličanstvu pridružil kralj pruski, in oba skup sta se peljala v Varšavo. V četrtek zvečer so cesarja že spet na Dunaj nazaj pričakovali. Veliko pomenljivost z ozirom na turško-rusovske zadeve prikladajo nekteri temu, da je tudi pruski kralj sedaj v Varšavo šel. — V Olomucu zbrana armada se je 1. dan t. m. jela povračati; v 5 dnéh je bil Olomuc spet prazen. — Sliši se, da v tistih deželah, ktere so po politični vredbi že osnovane, bojo deželne poglavarstva v novi preuredbi že o vsih svetih v djanje stopile, okrožne in okrajne vradnje pa še le o prvi polovici prihodnjega leta. — Iz Českega se zvé, da se ljudske in realne šole ondi veselo množijo; v več krajih napravljajo po kmetih tudi bukviša za ljudstvo. — Vremenski prerok v Jolsvi je neznano priden; mož prerokuje, da vse prek let in časniki pišejo za njim prerokbe njegove, kakor da bi resnica bili. Do srede oktobra prerokuje lepo vreme, po tem dežja in viharjev veliko, celó potres; v prvi polovici novembra lepo, sončno vreme, v drugi pa dež in meglo; mesca decembra mokro in megleno vreme pa malo mraza brez sonca, po novem letu še le zimski mraz. — Teržaški časnik je prinesel novico, da je turški divan 25. p. m. sklenul, Rusu vojsko napovedati. Divan je toliko kot državni zbor, v katerem je 300 naj imenitniših Turkov vojaškega, političnega in duhovnega stanú enoglasno sklenilo, se ne vdati terjavam rusovskega cara. Ta sklep je pa še le veljaven, ako ga ministerstvo in sultan poterdi. Pisma iz Carigrada pravijo, da v taci okoljainah bo moral sultan Rusu vojsko napovedati, da bo pa vojska omejena ostala le med Turkom in Rusom. Tudi pravijo, da zimski čas, ko se tam pota silno pogrezujejo, nek ni moč ondi velike vojske peljati pred mescom majnikom. V Vlahii, kjer je vojakov kot listja in trave, je cena mesa in kruha neizrečeno niska; oka mesá (2¼ funta) velja 10 krajc., oka domačega kruha 3 krajc. — Po vsem svetu je 142 duhovnih redov; moških je 73, ki imajo 3347 samostanov (kloštrov), v kterih je 59.040 minihov; — ženskih redov je 69, ki imajo 3556 samostanov, v kterih prebiva 41.310 nún. Od teh je v Rimu 66 moških in 35 ženskih samostanov z 2280 minihii in 975 nunami.